

Asia: VN/12462/2020

Lausuntopyyntö luonnoksesta kansalliseksi pölyttjästrategiaksi

Yleinen lausunto

Voitte tässä lausua yleisesti kansallisesta pölyttjästrategiasta

WWF kiittää mahdollisuudesta ottaa kantaa kansallisen pölyttjästrategian luonnokseen ja toteaa lausuntonaan seuraavaa.

Pölyttäjien tilanne on huolestuttava sekä maailmanlaajuisesti että Suomessa. Suomessakin huomattava määrä pölyttäjinä toimivia hyönteislajeja luokitellaan uhanalaiseksi. Jokaisella lajilla on oma itseisarvonsa. Pölyttäjät ovat myös erittäin tärkeitä ekosysteemien toiminnan kannalta – monien luonnonkasviemme siementuotanto riippuu monipuolisesta pölyttäjälajistosta.

Perinneympäristöjen määrän romahdettua monet niittykasvit kasvavat eristyneillä elinympäristölaikuilla, minkä johdosta niiden lisääntyminen on vaarassa. Samoin pölyttäjät itsessään ovat kärsineet juuri maatalouden tehostumisesta ja toisaalta pienten maatilojen alamäestä ja maiseman umpeenkasvusta. Niittymäisten elinympäristöjen lisäämisen ja avoimena pitämisen tulee WWF:n mielestä olla pölyttjästrategian toteuttamisessa avainasemassa. Tasapainottelua luonnon monimuotoisuuden turvaamisen ja ilmastonmuutoksen torjunnan kesken tarvitaan esimerkiksi alueiden metsittämistä harkittaessa. Pienetkin joutomaalaikut voivat hyödyttää pölyttäjiä, mikäli niillä on sopivia kasveja ja/tai pesäpaikkoja.

Hyönteispölytteisten viljelykasvien osalta pölyttäjien tarve tulee todennäköisesti edelleen kasvamaan maassamme. Lämpenevä ilmasto mahdollistaa, ainakin väliaikaisesti, entistä suuremman kasvilajikevalikoiman viljelyn pohjoisilla alueilla. Myös muuttuvat ruokailutottumukset ja siirtyminen entistä kasvispainotteisempaan ruokavalioon merkitsevät lisääntyvää pölyttäjien tarvetta – esimerkiksi marjat, hedelmät, tattari ja härkäpapu tarvitsevat hyönteisiä hyvän ja laadukkaan sadon tuottamiseksi. Metsissä puolestaan metsämarjojen pölytyksen turvaaminen on taloudellisesti ja virkistysarvojen kannalta tärkeää. Pölyttäjien monimuotoisuuden kannalta lahoppuun määrän huomattava lisääminen on keskeinen toimenpide, jonka vieminen käytäntöön vaatii kannustimia ja ohjausta.

Pölyttjästrategian luonnos ulottuu vuoteen 2030 ja linkittyy läheisesti EU:n Pellolta pöytään- ja biodiversiteettistrategioihin sekä yhteiseen maatalouspolitiikkaan. Seuraavan CAP-rahoituskauden (post-CAP27) valmistelun suhteen on syytä olla valppaana, jotta se tukisi pölyttäjien elinoloja nyt alkavaa CAP27-rahoituskautta paremmin. Esimerkiksi agrometsätalouden kehittäminen on pölyttäjien kannalta suuri mahdollisuus, johon jotkin edelläkävijätilat ovat jo Suomessaakin tarttuneet, mutta jota ei vielä huomioida tukijärjestelmässä.

WWF katsoo, että pölyttjästrategia on kokonaisuudessaan kattava tiekartta pölyttäjien kannalta parempaan tulevaisuuteen maassamme. Tulemme seuraamaan mielenkiinnolla sen viemistä käytäntöön ja toimimaan strategian pohjalta omalta osaltamme mahdollisuuksien mukaan.

Johdanto

Voitte tässä lausua luvusta 1: Johdanto

WWF katsoo, että tekstin terminologiaa on joiltain osin syytä terävöittää. Strategiaa toteutettaessa suuren yleisön osallistaminen on tärkeässä asemassa, joten viestinnässä käytettävien termien on tästäkin syystä hyvä olla selkeitä. Alla yksityiskohtaisia kommenttejamme johdantoon.

Sivu 6: ”Uhanalaisissa pölyttäjissä on eniten erilaisten perinnebiotooppien sekä muiden niittyjen ja kotojen...” Mitä ovat nämä muut niityt ja kedo? Jos tällä tarkoitetaan uusympäristöjä ja Suomessa alkuperäisten niitty/ketokasvillisuustyyppien lajistoa, niin asian voisi kirjoittaa niin.

Sivu 6: ”Tuntureilla esiintyy omaa erikoistunutta lajistoa, etenkin perhosia ja kimalaisia, joita uhkaa ennen kaikkea ilmastonmuutos.” Tässä voisi nostaa esille myös porolaidunnuksen, joka lienee pölyttäjien kannalta sekä negatiivista (maaston kuluminen) että paikoin positiivista (perinnebiotooppien avoimena pitäminen). Porolaidunnuksella lienee myös yhteisvaikutuksia ilmastonmuutoksen kanssa ja asiasta olisi hyvä käynnistää tutkimusta.

Sivu 6, kohta 1.3 ”Pölyttäjiä uhkaavat tekijät”: Tässä luvussa käsitellään vain luonnonvaraisia pölyttäjiä (ei tarhamehiläistä), joten otsikointia voisi täsmentää.

Sivu 8, Kuva 2:

- ’Mesikasveja’ tarkoittanee sekä mesi- että siitepölykasveja. Tämä on syytä avata ainakin tekstissä ja korostaa, että (mesipistiäiset) tarvitsevat molempia. Eri kasvien siitepölyissä on myös ravitsemuksellisia eroja pölyttäjien kannalta; esimerkiksi lupiinin siitepölyn epäillään häiritsevän kimalaisten lisääntymistä. Hyvä termi kuvaamaan kukkien tarvetta kevästä syksyyn on kukkajatkumo, josta voidaan mahdollisesti tunnistaa aukkoja eri elinympäristötyypeissä ja eri pölyttäjien kannalta. Tämä pohjalta voidaan tehdä myös suosituksia, miltä osin kukkajatkumoa on

erityisen tärkeä paikata istuttamalla ja kylvämällä kasveja sekä maatalousmaalla että muissa elinympäristöissä.

- 'Talvehtimispaikkoja': Kimalaisten talvehtimiskolo ei ole sama asia kuin pesäkolo.

Sivu 8: "Enemmistö pölyttäjistä ruokailee kohtalaisen monen kasvilajin kukilla, muutamat lajit sitä vastoin ovat erikoistuneet jopa vain yhteen mesikasvilajiin." Tämä kaipaa täsmennystä, sillä useilla erakkomehiläisillä erikoistuminen koskee nimenomaan siitepölyä (ks. kommentti mesikasvin määritelmään edellä).

Kansallisen pölyttjästrategian lähtökohdat ja strateginen tavoite

Voitte tässä lausua luvusta 2: Kansallisen pölyttjästrategian lähtökohdat ja strateginen tavoite

WWF katsoo, että tässä osiossa on syytä selkeyttää pölytyspalvelun käsitettä. Lisäksi alla toinen yksityiskohtainen kommenttimme.

Sivu 11: Toisessa kappaleessa puhutaan pölytyspalvelujen turvaamisesta. Pölytyspalvelulla on kuitenkin kaksi eri merkitystä: ekosysteemipalvelu ja mehiläistarhaajien ja viljelijöiden välinen yhteistyö. Tätä asiaa olisi hyvä selkeyttää tekstissä, jotta se tulee tutuksi myös suurelle yleisölle. Termin käyttötarkoitus on syytä tarkistaa kautta koko dokumentin.

Sivu 12: "... Suomessa keskimääräistä vähemmän taloudellista merkitystä myös siksi, että maataloutemme painottuu tuulipölytteisten viljojen viljelyyn sekä nurmivaltaiseen karjatalouteen." Myös rehuapiloiden siementuotannossa tarvitaan pölyttäjiä.

Strategian toimenpiteet

Voitte tässä lausua luvusta 3: Strategian toimenpiteet

WWF:n mielestä strategian osakokonaisuudet ja teema-alueet on valittu onnistuneella tavalla. Yksittäisten toimenpiteiden kohdalta ehdotamme seuraavanlaisia täsmennyksiä. Otamme kantaa myös liitetiedostoista löytyviin toimenpiteiden kiireellisyysarvioon sekä hahmotelmaan eri tahojen roolista strategian toteutuksessa.

Sivu 17: Toimenpide 1.a: METSO-ohjelman toteuttamiseen tarvitaan merkittävästi lisää resursseja niin käytännön toimenpiteiden rahoittamiseksi kuin henkilöstön lisäämiseksi.

Sivu 17: Toimenpide 2.a: Lisätään erilaisten monilajista ravintokasvillisuutta sisältävien alueiden pinta-alaa ja määrää eri elinympäristöissä (MMM). Tämän tavoitteen toteutumisesta on syytä seurata tarkasti. Harmillisesti Suomen CAP-luonnoksessa pölyttäjiä tukevat vaihtoehdot tilakohtaisessa toimenpiteessä (pölyttäjien ravintokasvit ja pölyttäjähönteispellot) ovat valinnaisia ja niiden käyttöönotto on hyvin epävarmaa. Samoin ekojärjestelmä on kokonaisuudessaan vapaaehtoinen.

Sivu 17: Toimenpide 2.b: "... tien- ja radanpidon ympäristöohjeet päivitetään lisäämään ja huomioimaan pölyttäjille tärkeitä pesimispaikkoja." Tien- ja radanpidon ympäristöohjeet on hyvä käydä läpi myös pölyttäjien ravintokasvien, ei pelkästään pesäpaikkojen kannalta. Haitallisia käytäntöjä ovat muun muassa liian usein ja väärään aikaan tehty niitto sekä tieleikkausten multaaminen (mikä estää ketokasvillisuuden syntymistä ja maa-aineksen mukana voi levitä myös vieraskasvilajeja). Erilaisten rata-alueiden -ja pihojen turhaa siistimistä on syytä välttää.

Sivu 18: Toimenpide 2.d: "Elinympäristöjen laatua heikentävät mm. kasvinsuojeluaineet, biosidit, vieraslajien leviäminen, umpeenkasvu, lahoppuun vähyys." Laadun kannalta oleellista on myös ravintokasvien määrä ja elinympäristölaikun kytkeytyneisyys muihin sopiviin elinympäristöihin.

Sivu 18: Toimenpide 3.c: Parannetaan maatalous- ja puutarhatuottajien tietämystä pölytyspalvelun heille tuomista hyödyistä (MMM). Tämän tulisi sisältää pölytyspalvelun saatavuus kahdessa eri mielessä (ks. käsitteen määrittelystä edellä tässä lausunnossa). Monipuolisen pölyttäjälajiston turvaaminen on tärkeää ekosysteemipalvelun toimivuuden kannalta, vaikka pölytystä voidaankin täydentää tarhamehiläispesillä. Pahimmillaan riskinä on, että viljelijät eivät tunnista elinympäristöjen vaalimisen tärkeyttä, mikäli pölytyksen voi aina hoitaa tarhamehiläispesien avulla. Tarhaajan kannalta taas (erikoiskasvien) pölytys on epävarma tulonlähde, koska lajikkeet usein vaihtuvat tiloilla ja lohkoilla vuosittain.

Sivu 19: Toimenpide 4.e: "Maatalous: suunnitellaan ja käynnistetään tarvittavat tapaustutkimukset maatalouden ympäristöpoliittisten toimenpiteiden vaikutuksista pölyttäjiin." Tämä on erittäin kannatettava ajatus, sillä Suomen CAP-ohjelman mahdollisuudet luonnon monimuotoisuuden tukemisen ja lisäämisen kannalta on laajasti kyseenalaistettu muun muassa ympäristöjärjestöjen toimesta (Luonnos Suomen CAP-suunnitelmaksi vuosille 2023–2027 ja suunnitelman ympäristöselostus, lausuntokierros 2.7.–10.9.2021).

Sivu 19: Toimenpide 4.f: "Kartoitetaan runsaslajisten tai taantuneita pölyttäjiä sisältävien elinympäristöjen esiintymiä, jotta esimerkiksi väyläalueilla tehtäviä hoito- ja kunnostustoimia voidaan kohdentaa mahdollisimman vaikuttavasti (YM, MMM)." Tässä asiassa on erittäin tärkeää myös tiedonkulun varmistaminen (esimerkiksi tieto lajien esiintymistä puistoalueiden hoitajille). Hyvinkin pienillä asioilla saattaa olla merkitystä, jos esimerkiksi tietystä kasvista siitepölyn suhteen riippuvaisen hönteislajin ravintokasvi niitetään väärään aikaan (ks. esimerkki ruusu-ruohomaamehiläisestä kirjassa Juha Kauppinen (2019): Monimuotoisuus).

Sivu 19: Toimenpide 4.h: Hieman tähän liittyen, myös viljelykasvien pölytyksen riittävyys maan eri osissa on selkeä tutkimustarve, hoitivat pölytyksen sitten luonnonvaraiset lajit, tarhamehiläiset tai yleisimmin molemmat yhdessä. Pölytyksen tarve myös muuttuu ja todennäköisesti kasvaa tulevaisuudessa.

Toimenpide 5.c: ”Tarjotaan eri sektorien toimijoille räätälöityjä toimintaohjeita keinoista pölyttäjien huomioimiseksi, sekä lisätään tätä tukevaa neuvontaa (MMM, YM).” Yksi hyvä käytännön keino olisi laatia eri tilanteisiin sopivia ”mallikukkajatkumojia”.

Liite 2, Sivut 45:

- 3.b. Voisi olla myös kiireellisimmässä luokassa, sillä tuontikimalaisten käyttö avomaalla ja tunneleissa on lisääntymään päin.
- 3.e. Syytä varautua myös ilmastonmuutoksen luonnonvaraisille pölyttäjille tuomiin ughiin.
- 5.e. Elinkeinoelämän osallistaminen on hyvä idea ja kiinnostuneet yritykset on syytä ottaa mukaan strategian toteutukseen heti alusta alkaen; matalan kynnyksen osallistuminen voi olla esimerkiksi niittyjen kylvämistä kauppojen pihuille ja kasvikattojen perustamista, ja tätä jo tehdäänkin parhaillaan. Osallistumisen mahdollisuudet ovat kuitenkin paljon laajemmat.

Liite 3, Sivut 46: Ympäristöjärjestöillä voi olla tärkeä rooli myös aihealueissa 1 ja 2. Esimerkiksi WWF Suomi järjestää tälläkin hetkellä vuosittain useita talkooleirejä perinneympäristökohteilla ja torjumme vieraskasvilajeja muun muassa uuselinympäristöissä. Samoin kehitämme elinympäristöjen hoitoa (kohta 4.e) ja teemme yhteistyötä elinkeinoelämän kanssa (kohta 5.e). Ehdotamme, että järjestöt merkitään mukaan ko. kohtiin taukukossa.

Keinoja pölyttäjien tukemiseksi eri elinympäristöissä

Voitte tässä lausua luvusta 4: Keinoja pölyttäjien tukemiseksi eri elinympäristöissä

WWF katsoo, että maiseman pienipiirteisyys on avainasemassa pölyttäjien suojelussa. Maatalousmaisemassa perinneympäristöt, pientareet, peltojen ja metsien väliset reunavyöhykkeet sekä erilaiset pienialaiset elinympäristöt esimerkiksi tilojen pihapiireissä ovat tärkeitä. Varsinaisella peltomaalla monipuolinen viljelykierto ja erilaiset kukkakaistat ja luonnonhoitopellot auttavat osaltaan pölyttäjiä.

Metsät pölyttäjille tärkeinä elinympäristöinä on strategiassa hyvin huomioitu. Metsänhoitosuosituksat ovat metsätalouden suunnittelussa ja päätöksenteossa tärkeä instrumentti, jonka avulla tietoa pölyttäjien merkityksestä ja pölyttäjien elinolosuhteiden turvaamisesta on hyvä välittää metsänomistajille ja muille metsäalan toimijoille. Resurssien kasvattaminen toimenpiteiden

lisäämiseksi on tärkeää: METSO-ohjelman toteutuksessa on paljon nykyistä laajemmat mahdollisuudet ja tähän tarvitaan lisää rahoitusta ja henkilöstöä.

Ehdotetut toimenpiteet ovat kauttaaltaan kannatettavia ja WWF lausuu niiden yksityiskohdista seuraavaa:

Sivu 21: "Kasvatetaan pölyttäjiä hyödyttävien maatalouden tukitoimenpiteiden toteutusala" Tämä on paljolti sidoksissa CAP-strategian raameihin. Kunnianhimoa on syytä lisätä viimeistään seuraavalla kaudella (post-CAP 2027).

Sivu 21: "Lisätään perinnebiotooppien ja niittyjen kunnostamista ja hoitoa (valtio; viljelijät ja muut tuensaajat)." WWF ehdottaa, että tähän lisätään keinona luonnonlaidunnuksen lisääminen ja luonnonlaidunlihan tuottajien tukeminen. Lisäksi ehdotamme, että hoitokeinoksi kirjataan pienten kohteiden hoito (käsin) niittämällä. Tällaisia pienialaisia kohteita voivat olla esimerkiksi erilaiset kulttuurihistorialliset kohteet.

Sivu 21: "Tuetaan uusien perinnebiotooppien syntymistä pitkään viljelemättömillä pelloilla." Tämä on hyvä ajatus, mutta samalla on syytä varmistaa, että politiikka ei ohjaa toiseen suuntaan. Tällä hetkellä metsitystuki aiheuttaa jonkin verran huolta niittymäisten elinympäristöjen metsittämisestä etenkin maan pohjoisosissa.

Sivu 21: Toimenpiteet maatalousalueilla: WWF ehdottaa, että keinovalikoimaan lisätään agrometsätalouden (peltometsäviljelyn) kehittäminen.

Sivu 21: Toimenpiteet metsäympäristöissä ovat hyviä. Esitämme kuitenkin, että toimenpidelistaan lisätään puoliavoimien alueiden ylläpito ja luominen peltojen ja metsien välisissä rajavyöhykkeissä. Tukijärjestelmiä ja neuvontaa on syytä jatkossa kehittää siten, että tämä on järkevää ja houkuttelevaa maanomistajille. Kasvuolosuhteiltaan äärevillä alueilla pölyttäjille tärkeää lahopuuta syntyy luonnostaan, ja etenkin pystyyn keloontuneiden puiden jättämistä maastoon tulee edistää. Myös puiset ladot, aidanseipäät ja muut vastaavat rakennelmat voivat toimia pölyttäjien pesäpaikkoina. Lisäksi metsissä lahopuun lisäämisen tavoitteissa kaivataan merkittävää kunnianhimon lisäämistä, sillä tähän mennessä talousmetsien lahopuumäärät eivät ole juurikaan kasvaneet. Asian korjaamiseksi on tarpeen miettiä erilaisia kannustimia ja lisätä ohjausta. Metsäympäristössä myös metsäautotieverkosto pientareineen (mikäli pientareita hoidetaan järkevällä tavalla) tarjoaa elinympäristöjä pölyttäjille, minkä voisi mainita tekstissä.

Sivu 22: "Parannetaan erilaisten väyläalueiden soveltuvuutta pölyttäjille ja ylläpidetään hankkeissa syntyviä paahteisia maaleikkauksia ja vastaavia pölyttäjille soveltuvia elinympäristöjä. (tie-, rata- ja

sähköverkkojen sekä lentokenttien ylläpitäjät) ” Tämä on erittäin hyvä kirjaus (ks. myös edellä tässä lausunnossa pientareiden niittämisestä ja multaamisesta). Nimenomaan paahteiset ja maaperältään melko köyhät ja hiekkaiset tieleikkaukset ovat lupaavimpia pölyttäjien kannalta, eivät niinkään mullatut alueet.

Pölyttäjäseurannan järjestäminen

Voitte tässä lausua luvusta 5: Esitys kansallisen pölyttäjäseurannan järjestämisestä

WWF katsoo, että suunnitelma seurannan järjestämiseksi on kattava ja huolella laadittu kokonaisuus. Haluamme kuitenkin kiinnittää huomiota kahteen yksityiskohtaan:

Liite 1, Sivu 26: Värimaljapyydysten vaikutukset tutkittavien pölyttäjien kantoihin? Vaikka näitä vaikutuksia ei olisikaan, niin asia olisi hyvä perustella asianmukaisilla viitteillä seurannan yleisen hyväksyttävyyden kannalta. Kysymys on relevantti etenkin lajistoltaan arvokkailla niityillä (Sivu 35, Kuva 9).

Liite 1, Sivu 34, Kuva 8: Myös toistaiseksi yleisissä lajeissa on taantumista osoittavaa lajistoa. Päästäänkö tällä koejärjestelyllä kunnolla kiinni asiaan, kun taantuminen tapahtuu todennäköisesti ensin intensiivisesti viljellyissä osissa maisemaa?

Voimavarat ja vaikutukset

Voitte tässä lausua luvuista 6 ja 7

WWF haluaa kiinnittää huomiota yhteen yksityiskohtaan.

Liite 4, Sivu 8, III Taloudelliset vaikutukset: Mahdolliset tulevat suositukset maksimipesätiheyksistä voivat aiheuttaa vastustusta mehiläistarhaajien keskuudessa ja vaikeuttaa heidän toimintaansa.

Luukkonen Jari
WWF Suomi